

یادآوری

یکی از راه‌های قدرتمندی اسلام، وحدت و همدلی مسلمانان است و معرفی عالمانی که در اصلاح امت اسلامی کوشش‌هایی کرده، و تلاش خود را در این راه وجهه همت خود قرار داده‌اند، نقش بسزایی در تحقق این آرمان دارد. در عصر حاضر سکوت در برابر حجمه‌های فرهنگی و اعتقادی دشمنان، اسلام را از هر زمان دیگر آسیب‌پذیرتر می‌سازد؛ چنان که در گذشته نیز در اثر بی‌کفایتی زمامداران حکومت‌های اسلامی و دامن زدن آنان به اختلافات فرقه‌ای، بسیاری از آثار ارزشمند اسلامی را از دست داده‌ایم و سال‌های درازی سرمایه‌های فکری و هنری خویش را صرف اختلافات بی‌اساس کرده‌ایم.

برای اسلام با همه غنا و دارایی بی‌ظیرش، هیچ‌گاه این موقعیت پیش‌نیامده که آرزوهای خود را آن‌طور که شایسته است میان مسلمان محقق سازد. اکنون وقت آن است که نگاهی واقع‌بینانه‌تر و بی‌پیرایه‌تر به اسلام بیفکنیم و با بازگشتی دوباره به اخلاص و ایمان صدر اسلام، مشترکات مذاهب گوناگون اسلامی را در دستور کار خود قرار دهیم تا شاید اسلامی یکپارچه، قدرتمند و قوی را به ارمغان آوریم.

رسیدن به این هدف، عوامل گوناگونی را می‌طلبد که معرفی عالمان و فرهیختگان کشورهای اسلامی یکی از این عوامل است. در ادامه به معرفی یکی از عالمان مسلمان می‌پردازیم که نقش مهمی در تقریب مذاهب اسلامی، دعوت مردم به وحدت و همدلی و بیداری اسلامی ایفا کرده است.

نقش مجاهد شهید، ماموستا شیخ الاسلام در تقریب مذاهب اسلامی

رحمان غریبی

چکیده

واژه‌ای که در صده گذشته تقریباً جای‌گزین وحدت بین مسلمان و مذاهب موجود در دنیای اسلام شده است، واژه تقریب می‌باشد.

تقریب مذاهب در طول تاریخ خود دچار فراز و نشیب‌هایی بوده است؛ در بعضی مواقع دچار انحراف گردیده و در بعضی مواقع نیز کارایی خود را به نحو احسن انجام داده است.

تقریب چون همیشه باعث یأس و ناامیدی دشمنان اسلام است، مورد توجه آنها قرار گرفته و در هر جایی از دنیا ندای انسانی آزادی‌خواه و موحد دین اسلام را شنیده‌اند به دنبال آن بوده‌اند که آن صدا و فریاد را از بین ببرند.

در این میان و در عصر حاضر یکی از کسانی که با درک و فهم عمیق و بصیرت خود به عمق قضیه (تفرقه دنیای اسلام) و چالش‌های پیش روی آن پی برده بود مرحوم شهید حاج ماموستا محمد شیخ الاسلام بود که بیشترین دغدغه فکری و علمی خود را به نزدیکی و تقریب مذاهب اسلامی معطوف نموده بود.

در این نوشتار در صدد آنیم که به صورت گذرا به بررسی نقش این شهید بزرگوار در تقریب مذاهب اسلامی بپردازیم.

هدف اصلی از این بررسی آشنایی با زحمات و تلاش‌های بی‌وقفه این شهید عزیز در این راه می‌باشد. بررسی فرضیات این تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی و با روش گردآوری کتابخانه‌ای و مشاهده‌ای است (طاهری، ۱۳۸۰ ش). از این رو ابتدا مروری بر تقریب مذاهب (چستی، اهداف، تاریخچه، چالش‌ها، فرصت‌ها) نموده و سپس نقش مؤثر شهید شیخ الاسلام در این مورد، بررسی می‌گردد.

واژگان کلیدی: تقریب مذاهب، محمد شیخ الاسلام، وحدت، سنت و کردستان.

مقدمه

بدون شک از جمله موضوعات مهمی که امروزه دنیای اسلام با آن دست به گریبان می‌باشد و رشته افکار دانشمندان و عالمان دینی را به خود معطوف کرده است وحدت اسلامی می‌باشد، از این رو ضرورت دارد که پیرامون این مسئله و ویژگی‌های آن بحث و بررسی شود تا جایگاه بحث به خوبی مشخص گردد.

مهم‌ترین دستاورد انقلاب اسلامی ایران بی‌شک دستاورد سیاسی و فرهنگی می‌باشد. به تبع همین موضوع، اداره حکومت کشور توسط پتانسیل‌های دینی و مذهبی در عصر حاضر تقریباً دکتترین جدیدی بود که با خیلی از حکومت‌های دنیا اصطکاک پیدا می‌کرد، چون این دکتترین به دنبال خود دستاوردهایی داشت که مهم‌ترین آنها عبارت بود از:

- ۱- انتشار آن نزد ملل مسلمان جهان و بهرمنند شدن آنان از این نعمت و برکت؛
- ۲- با انتشار این دکتترین، جنبش‌های آزادی‌خواه جهان به ویژه جنبش‌های آزادی‌خواه اسلامی با تأسی و الگو گرفتن از این انقلاب به مبارزه علیه حکمرانان فاسد و در رأس آنها مستکبران پرداخته‌اند. (اسپوزیتو، ۱۳۸۶ش، ص ۴۷).

هدف اصلی این جنبش‌ها ایجاد وحدت اسلامی و تقریب مذاهب اسلامی می‌باشد. بر اساس این، در کشور ما نیز دانشمندانی پا به پای سایر دانشمندان کشورهای اسلامی در راه تقریب مذاهب گام‌هایی را برداشته‌اند. از جمله این افراد، شهید بزرگوار محمد شیخ الاسلام بود که در این راه متحمل زحمات بسیار فراونی شد.

وی در سال ۱۳۱۵ در شهرستان بانه استان کردستان در خانواده‌ای مذهبی چشم به دنیا گشود و تحت تعالیم عالم گرانقدر محمد شیخ‌الاسلام (پدرش) قرار گرفت. او در فضایی پرورش یافت که سیزده نسل پیش از وی در راستای رسالت و آموزه‌های دینی به فعالیت مشغول بودند. این شهید در محضر علمای بزرگ کردستان به تحصیل فقه و علوم اسلامی پرداخت و در سال ۱۳۶۶ از سوی استاد بزرگ مرحوم ملاباقر مدرس مجاز گردید و سپس به عنوان مفتی فقه شافعی و دبیر شورای افتا انتخاب شد.

وی به مدت بیست سال در شهرستان سقز و حدود شش سال در دانشگاه مذاهب اسلامی و دانشگاه تهران فقه و اصول فقه را بر اساس مذاهب امام شافعی (رض) تدریس نمود. این عالم ربانی به مدت پانزده سال نیز در سندج به تدریس و تربیت طلاب علوم دینی اشتغال داشت که بسیاری از علما و روحانیون منطقه از سوی ایشان مجاز گردیدند.

هم‌چنین بیش از دوازده سال نیز در دانشگاه استان کردستان تدریس نمود. این شهید همیشه جاوید در دوره‌های سوم و چهارم به عنوان نماینده مردم کردستان در مجلس خبرگان رهبری انتخاب شد. وی هم‌چنین در شورای عالی مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی به عنوان عضو فعالیت داشت.

علاقه بسیار وی به مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تمامی سخنرانی‌ها و مباحث او کاملاً مشهود و زبانزد بود. این شهید گرانقدر به علت فعالیت‌های خستگی‌ناپذیر و تلاش در جهت وحدت اسلامی و هم‌چنین پیروی از ولایت فقیه هدف کینه دشمنان اسلام قرار گرفت و در رمضان ۸۸ به دست عوامل مزدور به فیض شهادت نایل آمد. پیکر این فقیه مجاهد بنا به وصیتش در تپه شیخ محمد باقر سندج (یکی از قبرستان‌های داخل شهر) دفن گردید.

چیستی تقریب مذاهب اسلامی

تقریب مذاهب از نظر ساختاری، ترکیبی اضافی می‌باشد که از دو لغت و واژه تقریب و مذاهب تشکیل شده است.

الف - تعریف لغوی تقریب

از نظر لغوی تقریب بر وزن تفعیل و مصدر بوده از ریشه (ق - ر - ب) که یک واژه عربی به معنای نوعی از دویدن اسب و اقامه دلیل بر وجهی است که مستلزم مقصود باشد. (المنجد، ج ۱، ۱۳۸۶ش).

ب - تعریف اصطلاحی تقریب

از نظر اصطلاحی که مد نظر ما در این تحقیق می‌باشد، به معنای نزدیک شدن، عدم فاصله و به طور حدس می‌باشد. (لاروس، ج ۱، ۱۳۷۶ش). حال با ترکیب این دو کلمه «تقریب» و «مذاهب» ترکیب اضافی «تقریب مذاهب» به معنای نزدیک شدن مذاهب به یک‌دیگر به کار می‌رود.

هدف از تقریب مذاهب اسلامی

اسلام دینی آسمانی و هدایت‌کننده بشریت است که از سوی خداوند متعال برای رشد و تعالی انسان و ایجاد زندگی توأم با سعادت و شادی در جامعه بشری آمده است. آن چه مسلم است این است

که رسول خدا ﷺ از جانب خداوند، مذاهب گوناگون اسلامی نیاورده است، بلکه فقط یک دین به انسان‌ها عرضه نموده است. در قرآن کریم لفظ دین هرگز به صورت جمع نیامده است و این مطلب گویای آن است که خداوند ماهیت تمام آن‌چه را که ما به نام ادیان می‌خوانیم، واحد می‌داند. به طور طبیعی وجود اختلافات بعد از رسول خدا ﷺ و ایجاد دیدگاه‌های مختلف بین صحابه به هر دلیل و ایجاد مذاهب گوناگون در قرن‌های بعدی باعث تفرق در دیدگاه‌ها و زمینه‌ساز ایجاد تفرقه بین فرقه‌های اسلامی شده که پدیده‌ای نامیمون و ابزاری است برای استکبار جهانی در جهت ایجاد تفرقه بین مسلمانان عالم. (اندیشه تقرب، پائیز ۸۷).

اما بر خلاف نظر خیلی از علما و دانشمندان دینی، هدف از تقرب بین مذاهب اسلامی یکی شدن مذاهبها و به وجود آمدن یک مذهب نیست، زیرا این عمل هم غیرممکن است و هم غیرعقلی، چون بعضی از دلایل به وجود آمدن مذاهب، شرایط جغرافیایی متفاوت، آب و هوا، افق مختلف و... می‌باشد که یکی شدن و هموار نمودن آنها غیرممکن است.

پس هدف از تقرب بین مذاهب اسلامی هموار کردن موانع و اختلافات بین مذاهب و نزدیکی آنها به یکدیگر است نه یکی شدن آنها.

جریان تقرب در دوران معاصر

جریان اتحاد اسلامی در عصر حاضر وارد مرحله جدیدی شد؛ به این معنا که تا قبل از آن، جریان‌های ناهم‌سازگرا یا هم‌سازگرا همگی از درون جامعه اسلامی برمی‌خاست و عاملان آن مسلمانان بودند اما در این مرحله عمده جریان‌های ناهم‌سازگرا از خارج مرزهای مسلمین هدایت می‌شد، که از جمله این جریان‌ها جریان استعمار است که تفرقه را از عوامل مؤثر در غارت ملت‌ها می‌داند. در پروتکل پنجم صهیونیسم آمده: «بذر اختلاف را در خلال بیست قرن بین مردم، از راه نشر تعصبات دینی، نژادی، ملی عشایری و اغراض شخصی، افشاندیم و از این راه به این حقیقت رسیدیم که هیچ دولتی به تنهایی نخواهد توانست همسایه خود را علیه ما برانگیزاند و کمک بگیرد...» (جناتی، ۱۳۸۱ش، ص ۴۰۱) از این رو لازم شد تا روشن‌فکران و دانشمندان اسلامی با درک موقعیت حساسی که پیش روی مسلمین بود با شناخت توطئه‌های استعماری بر مسئله وحدت اصرار نموده و از مطرح نمودن مسائلی که موجب افتراق مسلمانان می‌شد خودداری ورزیدند. از جمله آیت الله بروجردی طرح برخی از مباحث هم‌چون «چه کسی خلیفه است، کدام برحق است و کدام باطل» را

برای جامعه اسلامی امروز بی‌فایده می‌دانست و خطاب به عالمان شیعه می‌گفت: «مسئله خلافت، امروز مورد نیاز مسلمانان نیست که ما با هم دعوا کنیم».

از دیگر پیش‌گامان تقرب در این دوران می‌توان به سید جمال الدین اسدآبادی، سید محسن امین، سید عبدالحسین شرف الدین از شیعیان و شیخ محمد عبده، عبدالمجید سلیم و شیخ محمود شلتوت از اهل سنت اشاره کرد. در این میان شیخ محمود شلتوت در هفدهم ربیع الاول، روز میلاد امام صادق علیه السلام در حضور نمایندگان مذهب شیعه امامی، شیعه زیدی و مذاهب چهار گانه اهل سنت فتوایی مبنی بر جواز پیروی از فقه شیعه صادر کرد.

راه‌ها و نمادهای تقرب بین مذاهب اسلامی و نقش مؤثر شهید شیخ الاسلام در آن

برای درک عینی آرمان عالی و مقدس تقرب، لازم است از برخی شیوه‌ها و ابزارها استفاده نماییم.

این شیوه‌ها و راه‌ها و نمادهای تقرب مذاهب اسلامی، هر یک به صورت جداگانه‌ای تشریح و تأثیر شهید شیخ الاسلام در آن تحلیل می‌شود. در این تحلیل به اسناد مکتوب، شفاهی و سایر مستندات دیگر استناد می‌شود.

شهید شیخ الاسلام در هر یک از این عوامل نقش مؤثری داشت.

مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در امر تقرب بین مذاهب که شهید شیخ الاسلام از آنها در تقرب استفاده می‌نمود عبارت است از:

۱- قرآن کریم

همه مسلمانان جهان از هر فرقه و مذهبی قرآن کریم به عنوان کلام خداوندی قبول داشته و بر سر آن به عنوان یگانه کتاب آسمانی به توافق رسیده و در امور دنیایی به آن تمسک می‌جویند. قرآن مجید به عنوان اولین نقطه و کانون هم‌گرایی مسلمین و فرقه‌ها و مذاهب اسلامی، یکی از عامل‌ها و نمادهای تقرب بین مذاهب و مسلمین می‌باشد که دست‌کم به دو صورت می‌تواند عمل کند:

۱- خود آیات قرآنی: از مجموع آیات قرآنی، آیاتی نیز به موضوع تقرب و حفظ وحدت و عدم تفرقه اختصاص دارد، از جمله آیه مبارکه ۱۰۳ سوره آل عمران که می‌فرماید: «به ریسمان الهی جنگ زنید و از تفرقه بپرهیزید» و آیاتی مشابه آیه ۱۰۵ سوره آل عمران. هم‌چنین حدود ۹۴ بار کلمه

سه حرفی (ق - ر - ب) و هم‌خانواده و مشقات آن در قرآن تکرار شده است که نشان‌دهنده اهمیت مسئله تقرب می‌باشد. (عبدالباقی، ۱۳۸۳ش).

۲- خود قرآن: همان‌طور که گفته شد، خود قرآن به عنوان نقطه و کانون و شیرازه مسلمین می‌تواند بهترین منبع مشترک و عامل تقرب و وحدت باشد.

شیخ الاسلام همیشه یادآوری می‌نمود که بهترین مرکز ثقل جهت نزدیک شدن، وحدت و تقرب بین مذاهب اسلامی، قرآن و پیروی کردن از دستورات آن می‌باشد.

۲- سنت

یکی از راه‌های تقرب مذاهب، تمسک جستن به سنت نبوی ﷺ و صحابه (رض) و اهل بیت علیهم‌السلام می‌باشد، زیرا درون این سنت نقاط مشترک زیادی وجود دارد که می‌تواند موجب تفاهم و جلوگیری از تشتت آرای مسلمین و مذاهب اسلامی شود. شهید شیخ الاسلام با تدبیر و بصیرت خاصی که داشت توانسته بود با استفاده از سنت هم‌گرا (روشی که در آن از احادیث و سنن مشترک بین مذاهب اسلامی استفاده می‌شود) سفینه نجات تقرب را به ساحل آرام هدایت نماید. برای مثال، ایشان در سفر خود به یکی از روستاهای اطراف شهرستان قروه^۱ که ترکیب جمعیتی آن از برادران تسنن و تشیع می‌باشد و وهابیون نفوذی در روستا سنگ مرمر سر در مسجد را که اسامی اهل بیت بر آن حک شده بود شکسته بودند، توانسته بود با بیان ساده و روان اما علمی و با استفاده از احادیث و روایات اسلامی مشترک صلح را به روستا باز گرداند.

۳- حج

کنگره عظیم حج که یکی از فروع دین مبین اسلام می‌باشد در بین سایر فروع جایگاه ویژه‌ای دارد.

در موسم حج زائران مسلمان از اقصی نقاط جهان اسلام، با رنگ‌ها و نژادها، زبان‌ها، آداب و رسوم و مذاهب مختلف مشرف شده و در یک نقطه که کانون و مرکز ثقل مسلمین می‌باشد گرد هم می‌آیند. شهید شیخ الاسلام با تشریح چندین باره خود به این کنگره عظیم، در مراسم‌هایی که در جهت تقرب مذاهب از سوی دارالتقرب مذاهب کشور مصر، مجمع جهانی تقرب مذاهب جمهوری اسلامی و یا سایر کشورها برگزار می‌شد، شرکت فعال داشته و حتی به ایراد سخنرانی می‌پرداخت تا جایی که مسلمانان سایر کشورهای اسلامی وی را به عنوان رجل التقرب می‌شناختند.

۱- روستای گیلکلو در ۳۰ کیلومتری شمال شهر قروه.

۴- مجلس خبرگان رهبری

بخشی از توطئه‌های دشمنان شبهه افکنی نسبت به مجلس خبرگان و شرایط و وظایف و حوزه‌های اختیارات این نهاد مهم و مؤثر می‌باشد.

در سال‌های اخیر تهاجم علیه مجلس خبرگان افزایش یافته است. بدیهی است که این تهاجم نشان دهنده اهمیت و نقش مجلس خبرگان در اقتدار ولایت فقیه می‌باشد. (نمازی، ۱۳۸۵ش، ص ۱۲). با توجه به موقعیت استان کردستان که در منطقه‌ای خاص از جغرافیای کشور قرار دارد، این استان همیشه مورد تهاجم دشمنان نظام قرار گرفته و خواسته‌اند از آن به عنوان پلی برای تهاجم و ضربه زدن به نظام استفاده نمایند. آنها در ایام انتخابات مختلف از جمله انتخابات مجلس خبرگان مردم را تشویق به عدم شرکت نموده و همچنین خواص جامعه را به وسیله تهدید و حتی تطمیع از نامزدی در آن منع می‌کردند.

شهید شیخ الاسلام در طول دو دوره، نماینده مردم استان در مجلس خبرگان رهبری بود و از دو راه توانسته بود پروژه تقرب بین مذاهب اسلامی را هم‌چنان پیش برده و جواب محکم و دندان‌شکنی به دشمنان نظام بدهد:

۱- لیبیک گفتن به ندای نظام در امر نامزدی در این عرصه؛

۲- شرکت مستمر در جلسات هم‌اندیشی مذهبی در بین سایر نمایندگان که اغلب شیعه مذهب‌اند و به بیان دیدگاه‌های فقهی و مذهبی و تبادل نظر در این مورد می‌پردازند؛

ضمن این که مجلس خبرگان ذاتاً یک نماد تقریبی دارد و هر کس در آن قرار گیرد چهره‌ای تقریبی می‌باشد.

مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در جمع اعضای خبرگان رهبری بعد از شهادت ایشان فرمودند: «فقدان این عالم شهید را که حقیقتاً خسارتی بود هم برای کردستان هم برای ما تبریک و تسلیت عرض می‌کنم به مردم کرد، به برادران اهل سنت و هم به کسانی که علاقمند به کشورند و علاقمند به وحدت در کشورند. ایشان عامل وحدت بود». (پیک تقرب، نیمه اول مهر ۸۸، ص ۱۲).

۵- مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) که به عنوان چهره جهانی در امر تقرب مذاهب در دنیا مطرح می‌باشد، از پرچم‌داران این وادی بوده و بیشترین دغدغه فکری و روحی ایشان ایجاد وحدت و تقرب مذاهب اسلامی در بین مسلمانان دنیا و جلوگیری از تفرقه می‌باشد. ایشان در سفر پر خیر و برکت خود به استان کردستان در تاریخ ۲۲ / ۲ / ۸۸ در بین مردم سنج در میدان آزادی فرمودند:

«هر کس وحدت ملی را به بهانه‌های مذهبی از جمله طرفداری از شیعه و سنی خدشه‌دار کند، چه شیعه باشد، چه سنی، مزدور دشمن و دشمن اسلام است چه بداند و چه نداند».

مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در این وادی از طرق مختلف که کارکرد خود این طرق ذاتاً باعث تولید و بازخورد تقریب بین مذاهب می‌شود نقش موثر، کلیدی و اولی دارد، از جمله:

- ۱- رهبری انقلاب و نظام و سکان‌داری این عرصه؛
- ۲- انتخاب ایشان از طریق مجلس خبرگان رهبری به عنوان رهبر نظام، که همان‌گونه که بیان شد، خود مجلس خبرگان از کارکردی بالا در تقریب بین مذاهب برخوردار است؛
- ۳- مؤسس و بنیان‌گذار و یا دست‌کم از مؤسسين چندین مجمع کشوری و جهانی که رویکرد تقریب بین مذاهب دارند، از جمله مجمع جهانی تقریب بین مذاهب، مجمع جهانی اهل بیت (علیهم‌السلام) و...؛

۴- راهنمایی‌های معظم‌له در بدو تشریف منادیان تقریب بین مذاهب به کنگره عظیم حج، همایش‌های وحدت اسلامی و...؛

۵- راهنمایی‌های معظم‌له به سران قوای سه‌گانه کشور و سایر دستگاه‌های حکومت مبنی بر لزوم رعایت اتحاد و هم‌بستگی مذهبی، قومی و... در کشور که گواه این قضیه نام‌گذاری یک سال شمسی در کشور به نام «اتحاد ملی و انسجام اسلامی» است؛

۶- سخنرانی‌های ایشان در کلبه سفرها، مجامع، همایش‌ها و کنگره‌ها در مورد تقریب بین مذاهب اسلامی.

شهید شیخ الاسلام نیز از منادیان تقریب بین مذاهب اسلامی در کشور و حتی در جهان اسلام بود.

سایر ویژگی‌های وی عبارت بود از:

- ۱- سکان‌دار روحانیون منطقه در امر تقریب بین مذاهب؛
 - ۲- حضور فعال در دو دوره مجلس خبرگان به عنوان نماینده مردم استان کردستان؛
 - ۳- حضور فعال در مجمع جهانی تقریب بین مذاهب؛
 - ۴- از مؤسسان و بنیان‌گذاران و مروجین تقریب بین مذاهب اسلامی در کشور و جهان اسلام.
- مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) نیز در پی شهادت ایشان از وی به عنوان عامل وحدت یاد نمودند. (پیک تقریب، شماره ۸۳، ص ۱۲).

۶- مهدویت

بحث کلامی و اعتقادی مهدویت در بین مذاهب و فرقه‌های اسلامی به عناوین مختلف بیان شده است و هر مذهب و فرقه‌ای در بحث مهدویت و منجی (عج) درباره تولد، ظهور، محل تولد، محل ظهور و... عقیده خاصی دارد. اگر علمای جهان اسلام بتوانند از این بحث به نحو احسن استفاده نمایند می‌تواند عامل تقریب بین مذاهب اسلامی گردد، اما در غیر این صورت عامل تخریب و فاصله گرفتن مذاهب و فرقه‌های اسلامی می‌شود. شهید شیخ الاسلام مثل سایر علمای دیگر اهل سنت هم‌چون محمد سنفی، ملا سعد تفتازانی، امام شوکانی و سید محمد برزنجی کاملاً بر این امر واقف بود که در ظهور فردی به نام مهدی و منجی (عج) با سایر برادران اثنی‌عشری تفاهم و اشتراک وجه دارند و تمسک به آن می‌تواند باعث تقریب بین مذاهب اسلامی گردد.

۷- دانشگاه مذاهب اسلامی

دانشگاه مذاهب اسلامی با هدف تربیت نیروهای متخصص و مقرب در رشته‌های علوم انسانی به ویژه در گرایش‌های فقه و مبانی، اصول، حقوق و... بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی تأسیس شد و به حق یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی می‌باشد، زیرا تا به حال توانسته است به صورت علمی و آکادمیک و مبتنی بر علم روز در تقریب بین مذاهب اسلامی نقش بسزایی ایفا نماید.

مؤسسان و استادان این دانشگاه از بدو تأسیس آن، همه با رویکرد و تفکر تقریب مذاهب اسلامی در آن مشغول خدمت به اسلام و مسلمین می‌باشند، به همین دلیل دانشجویان پذیرفته شده در این مرکز علمی نیز دارای چنین تفکر و اعتقادی هستند. یکی از استادان این دانشگاه شهید شیخ الاسلام بود که با تفکر والای خود در مورد تقریب در آن مشغول تدریس بود.

۸- پارسایی و گشاده‌رویی شهید شیخ الاسلام

شهید شیخ الاسلام بیشترین تأثیر اخلاقی را بر اطرافیان داشت و الگویی برای آنان به حساب می‌آمد.

وی با این اخلاق پسندیده و استفاده بهینه از آن توانسته بود در امر تقریب مذاهب مؤثر باشد. بارها در مجامع مختلف اتفاق افتاده بود که در حین سخنرانی و یا شرکت در جلسه با برخورد افراد ناشناس و یا بعضاً تفرقه‌انگیز روبه‌رو شده و توانسته بود با اخلاق حسنه و پسندیده نبوی خشم آنها را مهار نماید و حتی آنها را به راه و طریق تقریب مذاهب سوق دهد.

۹- اندیشه‌های بکر و ناب شیخ الاسلام در امر تقریب بین مذاهب

ضرب هوشی بالای شهید شیخ الاسلام و به‌کارگیری آن در زمان پیک تأثیرگذاری مسایل اجتماعی و دینی، از مهم‌ترین خصایص این شهید بزرگوار بود .

در زمانی که همه دشمنان انقلاب و نظام حتی مسایل سیاسی آن را مورد تهاجم قرار می‌دادند ایشان ندای وحدت و تقریب مذاهب را سر می‌داد و با جدیت مسئله را پی‌گیری می‌نمود. بعدها با گذشت زمان، بسیاری از روحانیون به افکار بلند ایشان پی برده و دنبال‌رو ایشان در منطقه شدند.

۱۰- مقاومت و پشتکار شهید شیخ الاسلام در تقریب بین مذاهب

در امر تقریب بین مذاهب باید از صبر و پشتکار بالایی برخوردار بود و خوشبختانه مقاومت و پشتکار ایشان غیرقابل وصف بود. صبر ایشان حتی در زمان تحصیل و طلبگی نیز بسیار زیاد بود به طوری که برای این حقیر نقل می‌کرد که: «در هنگام مطالعه و جهت فرا گرفتن و حفظ نمودن یک مطلب بعضی مواقع آن قدر روی پای خود می‌ایستادم که زمین زیر پایم گود می‌شد».

وی جهت تفهیم و تنویر افکار عمومی و حتی خواص جامعه با بصیرت زیاد و نیز با صبر و حوصله گام برمی‌داشت و در پیشبرد امر تقریب بین مذاهب اسلامی از جان مایه می‌گذاشت.

نتیجه‌گیری

این نوشته به دنبال آن بود که تأثیر شهید ماموستا سید محمد شیخ‌الاسلام در تقریب بین مذاهب اسلامی را بررسی نماید. به همین منظور ابتدا مباحث و تعاریفی از تقریب بین مذاهب اسلامی، اهداف تقریب بین مذاهب و راه‌های رسیدن به آن مطرح گردید و در نهایت میزان تأثیرگذاری و ارتباط شهید شیخ الاسلام بر تقریب بین مذاهب بیان شد.

شهید شیخ الاسلام با توجه به درایت، تحمل، مقاومت، و حوصله‌ای که داشت توانسته بود در محافل و کنگره‌های علمی و دینی کشور، منطقه و دنیا راه‌های تقریب بین مذاهب را ترویج نماید.

وی برای رسیدن به تقریب بین مذاهب از جمع نمودن و هم‌گرایی آنها توانسته بود شخصیتی اسطوره‌ای و به یادماندنی از خود در این عرصه بسازد که همین امر باعث شد مورد توجه کانون‌های ضد اسلامی قرار گرفته و به شهادت برسد. در پایان یادآور می‌شود که حتی شهادت وی نیز در راه تقریب بین مذاهب صورت گرفته است، زیرا آخرین سخنرانی او درباره‌ی به شهادت رسیدن شهید ماموستا برهان عالی بود. به فرموده امام راحل علیه السلام «همه انسان‌ها رفتنی هستند، چه بهتر که در راه خدا فدا شوند» (سازمان تبلیغات اسلامی کردستان، پائیز ۷۸، ص ۱۳).

منابع و مأخذ

۱. قرآن مجید، چاپ عثمان طه.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، *لسان العرب*، دار صادر، بیروت، ج ۱۲، ۱۴۱۴ق.
۳. اسپوزیتو، جان، ال، *انقلاب ایران و بازتاب جهانی آن*، ترجمه دکتر شانه‌چی، انتشارات مرکز بازشناسی اسلام و ایران، چاپ دوم، ۱۳۸۶ش.
۴. اسفرائینی، تاج التراجم *فی التفسیر القرآن*، انتشارات علمی و فرهنگی تهران، ۱۳۷۵ش.
۵. *البحر الحدید فی التفسیر القرآن المجید*، انتشارات دکتر حسن عباس زکی، ج ۱، قاهره ۱۴۱۹ق.
۶. برنجکار، رضا، *آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی*، چاپ چهارم، ۱۳۸۱ش.
۷. بندر ریگی، محمد، *منجدالطلاب*، انتشارات لوحه، تهران، ۱۳۷۱ش.
۸. بیاتی، خان‌بابا، *تاریخ نظامی ایران، جنگ‌های دوره صفوی*، استاد ارشاران، ۱۳۵۳ش.
۹. *پیک تقریب*، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ش ۸۳، مهر ۱۳۸۸.
۱۰. *تاریخ ایران دوره صفویه*، پژوهشی از دانشگاه کمبریج، ترجمه دکتر یعقوب آژند، چاپ اول، ۱۳۸۰ش.
۱۱. *تحقیقاتی در تاریخ ایران عصر صفوی*، ترجمه عباس‌قلی غفاری‌فرد و محمد باقر آرام، چاپ اول، ۱۳۸۲ش.
۱۲. جناتی، محمدابراهیم، *هم‌بستگی ادیان و مذاهب اسلامی*، انتشارات انصاریان، قم، چاپ اول، ۱۳۸۱ش.
۱۳. راغب اصفهانی، *المفردات فی غریب القرآن*، دارالعلم الشامیه، بیروت، ۱۴۱۲ق.
۱۴. سازمان تبلیغات اسلامی کردستان، *امام و کردستان*، چاپ اول، پائیز ۷۸.
۱۵. شعبانی، رضا، *تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی ایران در دوره‌های افشاریه و زندیه*، انتشارات سمت، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۸ش.
۱۶. طاهری، ابوالقاسم، *روشن تحقیق در علوم سیاسی*، نشر قوس، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۰ش.
۱۷. طبری، جریر، *تاریخ الامم و الملوک (تاریخ طبری)*، مؤسسه الاعلمی، بیروت، ج ۲.
۱۸. طریحی، فخرالدین، *مجمع البحرين*، مرتضوی، تهران، ج ۶، ۱۳۵۷ش.

نقش مجاهد شهید، ماموستا شیخ‌الاسلام در تقریب مذاهب اسلامی

۱۹. عبدالباقی، محمد فؤاد، *المعجم المفهرس*، انتشارات نوید اسلام، قم، ۱۳۸۳ ش.
۲۰. فراهیدی، خلیل بن احمد، *کتاب العین*، انتشارات هجرت، قم، ج ۴، ۱۴۱۰ ق.
۲۱. *فصلنامه اخوت*، نمایندگی ولی فقیه در نساء، ش ۱ و ۲، بهار ۱۳۸۷.
۲۲. *فصلنامه اندیشه تقریب*، انتشارات مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی، ش ۱۶، پاییز ۱۳۸۷.
۲۳. قریشی، سید علی اکبر، *قاموس قرآن*، دار کتب اسلامی، تهران، ۱۳۷۱ ش.
۲۴. *لاروس*، ترجمه سیدحمید طبیبیان، انتشارات امیرکبیر، تهران، ج ۱، ۱۳۷۶ ش.
۲۵. *المنجد*، ترجمه قاسم بوستانی، انتشارات وفا، تهران، چاپ اول، ج ۱، ۱۳۸۶ ش.
۲۶. نمازی، عبدالنبی، *آشنایی با مجلس خبرگان*، انتشارات منهج، ۱۳۸۵ ش.

